

Tora minns vinterkriget för 70 år sedan

”Visst var jag rädd. Vi visste att det värsta kunde hända”

Tora Eriksson på Sottunga var tolv år då vinterkriget bröt ut. Hon minns mycket väl när det finska fartyget Notung bombades och sänktes öster om Sottunga.

– Vi tog hand om besätningen. De fick mat i mitt hem, berättar hon.

VINTERKRIGET Tora Eriksson gick i fjärde klass då vinterkriget bröt ut den 30 november 1939.

– Vi höll på att förbereda julfesten men den fick ställas in. Vi gick inte i skolan hela den vintern, berättar hon.

Hon minns hur kolprånen vid Sottunga brygga bombades. Den försåg de ångdrivna kanonbåtarna med kol och var förstås en nägel i ögat på ryssarna.

Bombplan ur dimman
Dagen då det finska fartyget Notung bombades och sänktes har etsat sig fast i

► fakta

VINTERKRIGET Bröt ut 30.11.1939 då Sovjet anföll Finland. Sovjetiskt artilleri öppnade eld och infanteriet gick över gränsen på Karelska näset och vid Petsamo.

Fredens slöts 13.3.1940 och Finland tvingades gå med på landavträdelser, bland annat Karelska näset, Viborg och Kexholm.

På den finländska sidan stupade 22.800 man medan Sovjet uppger 126.800 stupade eller saknade.

minnet.
– Det var dimma den morgonen så vi sa att jag kommer bombplanen inte. Men de kom, redan klockkriget bröt ut på morgonen, och flög väldigt lågt.
Notung skulle gå i konvoj med andra lastfartyg öster om Sottunga till Sag-gö på norra Åland men till lämnades av någon anledning efter. Fartyget bombades och sänktes men besätningen lyckades ta sig i land trots att de besköts.

Svor åt Molotov
De hade en kvinnlig kock ombord och hon tog skydd bakom en sten på holmen där de tog sig iland. Det smarrade av

maskingevärseld mot stenen men hon klarade sig. Jag minns att hon svor åt Molotov.

Vjatjeslav Molotov var Sovjets utrikesminister under kriget.

Också kyrkan och klockstapeln på Sottunga fick skador av bomberna och på flera håll fanns stora bombkratrar.

– Klara vinterdagar så vi 40–50 sovjetiska bombplan som flög norrut för att bomba.

Var du rädd?
– Visst var jag rädd. Vi visste att det värsta kunde hända. Man undvek att vara ute och om man var nära skogen när planen kom sprang man och gömde sig.

Hade ni något bombskydd?
– Nej, men en del sprang ner i källaren. Det gjorde vi inte i mitt hem för min gamla mormor låg till sängs och kunde inte ta sig upp. Så vi sa att det får gå som det vill.

Ingen kom till skada
Ingen på Sottunga kom till skada under vinterkriget.

– Det var ju inte byn de kom till efter, säger Tora Eriksson.
Redan i oktober 1939 kom finsk militär till Sot-

Här i Tora Erikssons barndomshem Nybondas på Sottunga, togs besätningen från det bombade fartyget Notung emot. ”Jag minns hur bombplanen kom ur dimman redan klockan nio den morgonen”, berättar hon. FOTO: BRITT PETERSSON

tunga får att vaktat telefoncentralen. Både på norra och södra Sottunga fanns vaktorn där militärer höll vakt.

Rostad råg i kaffet
Trots kriget led Tora Erikssons familj aldrig någon brist på mat. Familjen hade jordbruk och Tora berättar att man kokade si-

rap, lagade ost och potatismjöl.
Socker och kaffe blev bristvaror och hon minns att man rostade råg och blandade i det enda paket kaffe man fick i månaden.

Den 13 mars 1940 blev det fred.

– Det var en lättad, säger Tora Eriksson.
Ett drygt år senare, i juni

1941, bröt fortsättningskriget mellan Finland och Sovjet ut. Först i september 1944 kom freden.

14-åring med gevär
Claes Söderholm. En annan med tydliga min-

nen från vinterkrigets dagar är Claes Söderholm i Mariehamn, under många år sekreterare för Åland krigsveteraner. Vid krigsutbrottet var han 14 år och bodde på Bergö i Vasa skärgård.

– Trots att jag var bara 14 år härde jag till skyddskåren och fick ett eget gevär. Men de kom aldrig.

Hade du använt geväret om de kommit?
– Ja, vi var så bittra över att bli anfallda att vi var beredda att försvara landet.

Det fick Claes Söderholm göra i fortsättningskriget. 1943 kom han till fronten runt Viborgska viken.

Är du fortfarande bitter?

– Ja, ränderna går nog aldrig ut.

Till Åland och navigationskolon kan han 1948 och utbildade sig till sjökaptan. Sedan 1950 har han bott på Åland.

KERSTIN ÖSTERMAN
kerstin.osterman@alandstidningen.ax
tel: 26638

Här fälldes bomber under vinterkriget

I onsdags var det exakt 70 år sedan finska trupper landsteg på Åland och minor lades ut vid Kåtar, Nyhamn, Kobba klintar och Märket.
Vinterkriget hade då pågått i två dagar.

VINTERKRIGET Den 1 december 1939, en dag efter krigsutbrottet, hade sovjetiska ubåtar lagt ut minor vid Nyhamn. Demilitariseringen och neutraliseringen föresattes ur spel och bomber fälldes runt om på Åland, de flesta i januari 1940, berättar historikern Kenneth Gustavsson.

Redan på juldagen 1939 bombades sovjetiska plan finska pansarskepp öster om Sottunga.
Sovjeterna var ut upp- rättningsfällsblockaden mot Finland för att stoppa införseln av förnödenheter.

Mariehamn bombades
Alla civila transportfartyg och hamnar anfölls. Trots att Mariehamn inte hade någon större betydelse för införseln bombades Östra hamnen den 19 januari 1940. Bomberna föll på isen och åstadkom ingen större skada.

Kenneth Gustavsson.

Hesa Fredrik tjöt
– Navigationskolon fick en stor spricka, fönstren slogs

ut och hemvärnet som hade sin stab där fick flyta ut. Också träd vid Hamngatan fick spaltmärken, berättar Gustavsson.

Under vinterkriget gick flyglarmet drygt 40 gånger över Mariehamn. Då tjöt ”Hesa Fredrik” på stadshusets tak.

I januari 1940 bombades sjörafiken, särskilt i området mellan Husö och Sottunga.

Under hela vinterkriget hade Sovjet ubåtar stationerade i Ålands hav och de gjorde ett antal misslyckade torpedanfäll mot sjötrafiken.

Hot från Tyskland
Drygt 3.000 man finsk trupp fanns på Åland under vinterkriget. Ålands hemvärn hade dessutom 1.800 man.

Strax före fredsslutet skickades en stor del av de finska militärerna till fronten. Men snart kom ett nytt hot. I början på april 1940 tog Tyskland Danmark och Norge och rykten i Sverige gick vid handen att Åland stod näst på tur.

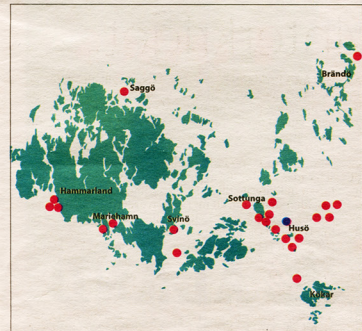
– I maj och juni 1940 fanns det igen 10.000 man, inklusive hemvärnet, på Åland för att skydda mot tysk ockupation.

Sovjet gillade inte de kustfort som byggdes på Åland och Molotov uppmanade Paasikivi att antingen demilitarisera Åland eller bygga fortet i samråd med Sovjet.

Paasikivi valde demilitariseringen och i juli 1940 kom ordern att Åland omedelbart skulle tömmas på trupp och materiel.

I samma vecka krävde Sovjet ett konsulat på Åland för att övervaka demilitariseringen.

KERSTIN ÖSTERMAN
kerstin.osterman@alandstidningen.ax
tel: 26638

De röda bollarna visar ett bombanfall med ett eller flera sovjetiska plan under tiden 25.12.1939–3.2.1940. Den blå bollan öster om Husö visar fallskärmsminor. Vid Husö sydost om Sottunga låg fartyget Suomen Joutsen som anfölls den 13 januari och efter det flyttades till Foglö, Flisö. Utanför Hammarland låg det tyska malmfartyget Aegir som tre gånger attackerades av ryssarna. Vid Saggö på norra Åland fanns en konvojhamn för de fartyg som därifrån tog sig ut i Ålands hav där svensk eskort mötte.

KARTA: KENNETH GUSTAVSSON